Näringsutskottets betänkande

1982/83:22,

om stöd till anordningar för att minska utsläppen av svavel vid förbränning av kol (prop. 1982/83:100)

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1982/83:100 bil. 14 (industridepartementet) littera E avsnittet Stöd till anordningar för att minska utsläppen av svavel vid förbränning av kol (s. 117–120),

dels – delvis – två motioner från allmänna motionstiden år 1983.

Propositionen och motionerna i berörda delar redovisas i det följande.

Propositionen

Förslag

I proposition 1982/83:100 bilaga 14 föreslår regeringen, såvitt här är i fråga (s. 120), att riksdagen

1. antar ett i propositionen (s. 288) framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1973:1216) om särskild avgift för oljeprodukter,

2. godkänner av föredragande statsrådet – statsrådet Birgitta Dahl – förordade riktlinjer för stöd till anordningar för att minska utsläppen av svavel vid förbränning av kol,

3. medger att de inkomster som svarar mot 10 kr. per m^3 olja av den föreslagna höjningen av den särskilda avgiften för oljeprodukter får fonderas hos riksgäldskontoret och disponeras i enlighet med vad föredragande statsrådet har förordat,

4. medger att de inkomster som svarar mot 5 kr. per m^3 olja av den föreslagna höjningen av den särskilda avgiften för oljeprodukter förs till en ny inkomsttitel, 1435 Särskild avgift för åtgärder mot försurningen.

Huvudsakligt innehåll

I det avsnitt av budgetpropositionen som behandlas här lämnas förslag till utformning och finansiering av ett statligt stöd till anordningar för att minska utsläppen av svavel vid förbränning av kol.

Koncessionsnämnden för miljöskydd har i ärenden om nya koleldade anläggningar ställt långtgående krav på miljöskyddsåtgärder. Riksdagen har (JoU 1981/82:35, rskr 1981/82:321) med anledning av proposition 1981/82:151 om åtgärder mot försurningen uttalat att denna skärpta praxis borde

gälla för de anläggningar som fortsättningsvis kunde bli aktuella. Samtidigt har riksdagen fattat ett principbeslut om inrättande av en fond för stöd till anordningar för att minska svavelutsläppen.

Det stöd som regeringen nu föreslår i enlighet med det tidigare principbeslutet gäller anläggningar som har tagits i drift efter den 1 juli 1982.

Enligt de i propositionen föreslagna riktlinjerna gäller bl. a. att stöd skall lämnas endast om anordningen för att begränsa utsläppen av svavel medför längre gående rening än vad som behövs enligt de nuvarande bestämmelserna. Stöd skall kunna lämnas i form av ett bidrag med högst 75 % av investeringskostnaderna. För driftkostnader skall stöd inte ges. Däremot skall bidrag kunna utgå till omfattande utrednings- och utvecklingsarbete rörande åtgärder för att minska föroreningsutsläpp vid förbränning av fasta bränslen.

Stödet föreslås utgå från en fond benämnd kolmiljöfonden. Den skall enligt propositionen administreras av statens energiverk. För finansiering av fonden föreslås en höjning av den särskilda avgiften för oljeprodukter med 10 kr. per kubikmeter. De inkomster som svarar mot denna höjning av avgiften tillförs kolmiljöfonden hos riksgäldskontoret. Stöd avses kunna lämnas fr. o. m. den 1 juli 1983. På grund av eftersläpning i företagens inleveranser av den särskilda avgiften för oljeprodukter bör enligt propositionen avgiftshöjningen träda i kraft den 1 april 1983.

Avgiften föreslås höjas med ytterligare 5 kr. per kubikmeter för sådana åtgärder mot försurningen som riksdagen tidigare har uttalat sig för.

Den föreslagna ändringen i lagen (1973:1216) om särskild avgift för oljeprodukter innebär sålunda att den nuvarande avgiften av 93 kr. per kubikmeter motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja (utom för fartyg i utrikes drift) höjs med 15 kr. den 1 april 1983.

Motionerna

De motioner som behandlas här är följande:

1982/83:1100 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), såvitt gäller hemställan (8) att riksdagen avslår förslagen i proposition 1982/83:100 i den del som avser höjning av den särskilda oljeavgiften med 15 kr./m^3,

1982/83:2007 av Staffan Burenstam Linder m. fl. (m), såvitt gäller hemställan att riksdagen

18. avslår regeringens förslag om ändring i lagen (1973:1216) om särskild avgift [för] oljeprodukter, för såvitt gäller den höjning som hänför sig till stödet till anordningar för att minska utsläppen av svavel vid förbränning av kol,

19. avslår regeringens riktlinjer för stöd till anordningar för att minska utsläppen av svavel vid förbränning av kol,

20. avslår regeringens begäran om att få disponera 10 kr./m^3 av den särskilda avgiften [för] oljeprodukter för stöd till anordningar för att minska utsläppen av svavel vid förbränning av kol.

Utskottet

I propositionen föreslår regeringen att en fond skall inrättas för stöd till anordningar för att minska utsläppen av svavel vid förbränning av kol. Förslaget ligger i linje med ett principbeslut som riksdagen våren 1982 fattade vid sin behandling av proposition 1981/82:151 om åtgärder mot försurningen (JoU 1981/82:35, rskr 1981/82:321).

Föredragande statsrådet anför (bil. 14 s. 118) att kostnaderna för rökgasavsvavling eller andra motsvarande åtgärder upplevs som betungande av många kommuner och industrier. Med hänsyn till vikten av att oljeersättningsprogrammet genomförs och att sysselsättningen ökas genom energiinvesteringar är det, fortsätter hon, angeläget att den kolintroduktion som riksdagen beslöt om år 1981 kommer till stånd. Det är också ett allmänt intresse att så snart som möjligt få erfarenheter av den avancerade reningsteknik det här är fråga om. Stödet föreslås kunna lämnas till anläggningar som har tagits i drift efter den 1 juli 1982. De riktlinjer som föreslås gälla är i korthet följande.

Ett villkor för att stöd skall kunna erhållas är att anordningen för att begränsa utsläppen av svavel medför längre gående rening än som behövs enligt de nuvarande bestämmelserna i förordningen (1976:1055) om svavelhaltigt bränsle. Till anordningar för röksgasavsvavling skall stöd kunna lämnas i form av ett bidrag med högst 75 % av investeringskostnaden. Stöd skall även kunna lämnas till andra anordningar som vidtas för att minska utsläppen av svavel, t. ex. åtgärder för att åstadkomma förbränning i s. k. svävbädd. För sådana anordningar skall gälla att stödet får motsvara högst 75 % av merkostnaden jämfört med konventionell teknik. Om annat statligt stöd lämnas för en anordning, skall det nu aktuella stödet begränsas så att det totala bidraget inte överstiger 75 % av investeringskostnaden resp. merkostnaden.

Stöd skall också kunna lämnas till mer omfattande utrednings- och utvecklingsarbete rörande åtgärder för att minska föroreningsutsläpp vid förbränning av fasta bränslen. I sådana fall skall det kunna ges i form av bidrag med högst 75 % av godkända kostnader.

Det föreslås få ankomma på regeringen att närmare fastställa de villkor som skall gälla för det nya stödet.

Stödet skall enligt propositionen utgå från en fond med en konstruktion motsvarande oljeersättningsfondens. Fonden skall administreras av statens energiverk. Den nya fonden föreslås bli finansierad på samma sätt som gäller för oljeersättningsfonden. En avgift på 10 kr. per kubikmeter olja beräknas bli erforderlig för detta ändamål. Regeringen föreslår att den nya avgiften tas

ut genom att den särskilda avgiften för oljeprodukter höjs med detta belopp. De inkomster som svarar mot denna avgiftshöjning skall avskiljas och tillföras en särskild fond hos riksgäldskontoret, kolmiljöfonden. Det nya stödet avses kunna lämnas fr. o. m. den 1 juli 1983. Med hänsyn till eftersläpningen i företagens inleveranser av den särskilda avgiften för oljeprodukter skall avgiftshöjningen emellertid träda i kraft den 1 april 1983.

I propositionen föreslås en ytterligare höjning av den särskilda avgiften för oljeprodukter vid samma tidpunkt. För finansiering av kostnaderna för anslaget under jordbruksdepartementets huvudtitel Åtgärder mot försurningen (IX H 12) bör enligt regeringens förslag avgiften höjas med 5 kr. per kubikmeter olja, vilket riksdagen under våren 1982 har fattat principbeslut om (prop. 1981/82:151, JoU 1981/82:35, rskr 1981/82:321). Sammanlagt föreslås sålunda avgiften för oljeprodukter höjas med 15 kr. per kubikmeter olja.

De här aktuella förslagen tas i vissa delar upp i två motioner, nämligen centerpartiets partimotion 1982/83:1100 om energipolitiken och motion 1982/83:2007 (m) om besparingar inom industridepartementets verksamhetsområde.

I motion 1982/83:1100 (c) sägs att det av både ekonomiska skäl och miljöskäl är nödvändigt att användningen av olja minskas kraftigt. Nedgången i användningen av olja har varit mycket betydande som en följd av bl. a. de åtgärder som har vidtagits under centerpartiets tid i regeringsställning och den internationella prisutvecklingen, anför motionärerna. De uttalar vidare att priset för eldningsolja 1 höjdes drastiskt genom den senaste devalveringen och att priset nu ligger väsentligt högre än enligt den tvåprocentiga realprisutveckling som statsmakterna har räknat med. De anser det inte vara rimligt att oljan fördyras ytterligare genom en höjning av oljeavgiften. Med denna motivering yrkar motionärerna avslag på förslaget att oljeavgiften skall höjas med 15 kr. per kubikmeter olja. De åtgärder som föreslås bli bekostade genom avgiftshöjningen bör i stället finansieras av oljeersättningsfonden, säger motionärerna.

I motion 1982/83:2007 (m) avvisas regeringens förslag om en kolmiljöfond och om höjning av den särskilda oljeavgiften för att finansiera det tilltänkta stödet. De investeringar som måste göras på energiområdet bör finansieras på vanligt sätt och utan statliga subventioner, säger motionärerna. Statsmakternas krav i t. ex. reningshänseende måste anpassas till vad som är möjligt att bära ekonomiskt. Att genom orealistiska krav skapa behov av statligt stöd innebär enligt motionärerna endast att arbetet på att sanera samhällsekonomin ytterligare försvåras.

I det följande behandlar utskottet först förslaget om stöd till anordningar för att minska utsläppen av svavel vid förbränning av kol. Därefter tar utskottet upp finansieringsfrågan, som också gäller anslaget Åtgärder mot försurningen.

Utskottet delar regeringens uppfattning att ett statligt investeringsstöd till

åtgärder för att minska utsläppen av svavel nu bör införas i enlighet med riksdagens principbeslut våren 1982. Det nya stödet bör, såsom föreslås i propositionen, kunna lämnas fr. o. m. den 1 juli 1983. Det bör avse anläggningar som har tagits i drift tidigast den 1 juli 1982.

De riktlinjer för detta stöd som förordas i propositionen kan utskottet ansluta sig till. I detta sammanhang vill utskottet också understryka att tillförsel till miljön av tungmetaller, kväveoxider och stoft vid koleldning utgör ett miljöproblem. Det finns olika tekniska metoder för att begränsa dessa utsläpp. Frågor härom undersöks bl. a. inom projektet Kol–Hälsa–Miljö, som på uppdrag av regeringen bedrivs av statens vattenfallsverk i samarbete med berörda intressenter. I den mån regeringen finner att krav bör ställas på mycket kostnadskrävande tekniska lösningar för att reducera sådana miljöstörningar från koleldning som nu nämnts, kan det enligt utskottets mening vara rimligt att stöd av det slag som här har behandlats får utgå även till dylika investeringar. Regeringen bör i så fall återkomma till riksdagen med förslag om utvidgning av den nu aktuella stödformen.

Med vad utskottet här har anfört tillstyrker utskottet propositionen såvitt gäller riktlinjer för det ifrågavarande stödet. Motion 1982/83:2007 (m) avstyrks alltså i nu aktuell del.

Frågan gäller därefter hur den av regeringen föreslagna kolmiljöfonden och anslaget Åtgärder mot försurningen skall finansieras. Som nämnts föreslås i propositionen att den särskilda avgiften för oljeprodukter skall höjas med 10 kr. resp. 5 kr. per kubikmeter olja – dvs. totalt 15 kr. – för finansiering av dessa åtgärder. Regeringen föreslår att riksdagen skall antaga ett i propositionen (s. 288) framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1973:1216) om särskild avgift för oljeprodukter. Lagändringen är av den innebörd som just har nämnts.

Den särskilda avgiften på oljeprodukter är f. n. 93 kr. per kubikmeter för motorbränsle, eldningsolja och bunkerolja (utom för fartyg i utrikes drift). Avgiften används till finansiering av stöd för åtgärder för att ersätta olja, till det statliga energiforskningsprogrammet och till det statliga stödet till prospektering efter olja, naturgas och kol. Avgiften höjdes senast den 1 januari 1983, då för finansiering av stöd till torveldade anläggningar (prop. 1982/83:50, NU 1982/83:18, rskr 1982/83:111).

Som framgår av vad nyss har anförts tillstyrker utskottet det föreslagna stödet till anordningar för att minska svavelutsläppen. Utskottet anser också att stödet bör finansieras genom en höjning av den särskilda avgiften för oljeprodukter med 10 kr. per kubikmeter olja. Förslaget om stöd för åtgärder mot försurningen överensstämmer med riksdagens principbeslut våren 1982. Utskottet tillstyrker att det aktuella anslaget för detta ändamål finansieras med en höjning av avgiften med ytterligare 5 kr. per kubikmeter olja. Av det anförda framgår att utskottet tillstyrker den i propositionen föreslagna lagändringen och avstyrker de nu berörda delarna av motionerna 1982/83:1100 (c) och 1982/83:2007 (m).

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *riktlinjer för stöd*
   att riksdagen med bifall till proposition 1982/83:100 i ifrågavarande del (bil. 14 s. 120 mom. 2) och med avslag på motion 1982/83:2007 yrkande 19 godkänner i propositionen angivna riktlinjer för stöd till anordningar för att minska utsläppen av svavel vid förbränning av kol,
2. beträffande *finansiering av stöd*
   att riksdagen med bifall till proposition 1982/83:100 i ifrågavarande del (bil. 14 s. 120 mom. 1, 3 och 4) och med avslag på motion 1982/83:1100 yrkande 8 och motion 1982/83:2007 yrkandena 18 och 20
   dels antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1973:1216) om särskild avgift för oljeprodukter,
   dels medger att de inkomster som svarar mot 10 kr. per kubikmeter olja av den i propositionen föreslagna höjningen av den särskilda avgiften för oljeprodukter får fonderas hos riksgäldskontoret och disponeras i enlighet med vad som anges i propositionen,
   dels medger att de inkomster som svarar mot 5 kr. per kubikmeter olja av den i propositionen föreslagna höjningen av den särskilda avgiften för oljeprodukter förs till en ny inkomsttitel, 1435 Särskild avgift för åtgärder mot försurningen.

Stockholm den 16 februari 1983

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Staffan Burenstam Linder (m), Lilly Hansson (s), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Olof Johansson (c), Wivi-Anne Radesjö (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Ivar Franzén (c) och Bo Finnkvist (s).

Reservationer

1. Riktlinjer för stöd (mom. 1)

Staffan Burenstam Linder, Erik Hovhammar, Sten Svensson och Per Westerberg (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 4 med "Utskottet delar" och slutar på s. 5 med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser inte att det finns bärande skäl för införande av ett särskilt statligt stöd till investeringar i svavelreningsutrustningar. Erforderliga investeringar på detta område bör finansieras på vanligt sätt och utan statliga subventioner. De krav som statsmakterna ställer i t. ex. reningshänseende måste anpassas till vad de som träffas av kraven har möjlighet att bära ekonomiskt. Orealistiska krav som skapar behov av statligt stöd innebär att det viktiga arbetet på att sanera samhällsekonomin försvåras ytterligare. Utskottet ansluter sig alltså till motion 1982/83:2007 (m) i ifrågavarande del och avstyrker regeringens förslag om det nu aktuella stödet.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *riktlinjer för stöd*
   att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2007 yrkande 19 avslår proposition 1982/83:100 i ifrågavarande del (bil. 14 s. 120 mom. 2).

2. Finansiering av stöd (mom. 2)
(under förutsättning av bifall till reservation 1)

Staffan Burenstam Linder, Erik Hovhammar, Sten Svensson och Per Westerberg (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Som framgår" och slutar med "och 1982/83:2007 (m)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående avstyrkt regeringens förslag om stöd till anordningar för att minska utsläppen av svavel vid förbränning av kol. I konsekvens härmed anser utskottet att riksdagen bör avslå regeringens förslag om en höjning av den särskilda avgiften för oljeprodukter med 10 kr. per kubikmeter olja för detta ändamål. Däremot har utskottet ingenting att erinra mot att anslaget Åtgärder mot försurningen finansieras med en höjning av den nämnda avgiften med 5 kr. per kubikmeter olja. Utskottet framlägger ett lagförslag som har utformats i enlighet med vad nu sagts. Såvitt här är i fråga tillstyrks alltså motion 1982/83:2007 (m), medan motion 1982/83:1100 (c) avstyrks.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *finansiering av stöd*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2007 yrkandena 18 och 20 och med anledning av motion 1982/83:1100 yrkande 8 *dels* med anledning av proposition 1982/83:100 i ifrågavarande del (bil. 14 s. 120 mom. 1) antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1973:1216) om särskild avgift för oljeprodukter med ändrad lydelse enligt *alternativt förslag* i det följande:

Regeringens förslag	*Alternativt förslag*
1 §	
Särskild avgift erlägges i den mån skatteplikt föreligger enligt lagen (1957:262) om allmän energiskatt enligt denna lag för motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja med *etthundraåtta* kronor per kubikmeter.	Särskild avgift erlägges i den mån skatteplikt föreligger enligt lagen (1957:262) om allmän energiskatt enligt denna lag för motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja med *nittioåtta* kronor per kubikmeter.

dels med bifall till proposition 1982/83:100 i ifrågavarande del (bil. 14 s. 120 mom. 4) medger att de inkomster som svarar mot 5 kr. per kubikmeter olja av den i propositionen föreslagna höjningen av den särskilda avgiften för oljeprodukter förs till en ny inkomsttitel, 1435 Särskild avgift för åtgärder mot försurningen,

dels avslår propositionen i vad avser kolmiljöfond (bil. 14 s. 120 mom. 3).

3. Finansiering av stöd (mom. 2)

Olof Johansson (c), Christer Eirefelt (fp) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Som framgår" och slutar med "och 1982/83:2007 (m)" bort ha följande lydelse:

Som framgår av vad nyss har anförts ställer sig utskottet bakom regeringens förslag om att stöd skall utgå till anordningar för att minska utsläppen av svavel vid förbränning av kol. Utskottet finner det emellertid inte lämpligt att stödet finansieras genom en ytterligare höjning av den särskilda avgiften för oljeprodukter. Den nyligen företagna devalveringen av den svenska kronan har medfört kraftiga oljeprishöjningar. Så sent som den 1 januari i år höjdes vidare den nu aktuella avgiften med 13 kr. per kubikmeter olja. En ny avgiftshöjning skulle innebära att priserna ökar ytterligare, vilket skulle kunna medföra en väsentligt ogynnsammare prisutveckling på detta område än den reala oljeprisstegring av i genomsnitt

2 % per år som riksdagen tidigare har räknat med. Vad utskottet nu har anfört gäller också den föreslagna avgiftshöjningen för finansiering av anslaget Åtgärder mot försurningen. Enligt utskottets uppfattning bör de åtgärder som föreslås i denna del av propositionen finansieras av oljeersättningsfonden, som också bör handlägga ifrågavarande stödärenden. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om förstärkning av oljeersättningsfondens resurser för detta ändamål. Under en övergångsperiod torde medel som finns tillgängliga i oljeersättningsfonden kunna användas för de stödåtgärder som det är fråga om. Utskottet tillstyrker sålunda motion 1982/83:1100 (c) i här aktuell del. Detta innebär att propositionen liksom motion 1982/83:2007 (m) avstyrks i motsvarande del.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *finansiering av stöd*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1100 yrkande 8 och med anledning av motion 1982/83:2007 yrkandena 18 och 20 avslår proposition 1982/83:100 i ifrågavarande del (bil. 14 s. 120 mom. 1, 3 och 4).